

**VILHELMINA
KOMMUN**
VUOLTJEREN TJÄLTE

Planeringsstrategi 2024

Enligt 3 kap. 23 § Plan och bygglag (2010:900)

Kommunfullmäktige 24-05-13

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	3
Översiktsplanering.....	3
Gällande översiktsplanering.....	5
Ändrade planeringsförutsättningar.....	5
Process och organisation.....	6
Status i strategi- och planarbete.....	6
Samhällsservice.....	6
Energi och teknisk försörjning.....	8
Ett näringsliv med grönt fokus.....	9
Natur, kultur och friluftsliv.....	9
Samhällsrisker.....	10
Riksintressen.....	10
Övrigt.....	10
Digitalisering av planprocessen.....	11
Översiktsplanens aktualitet och projektplan.....	11
 BILAGA 1.....	 13
Länsstyrelsens underlag för beslut om planeringsstrategi.....	14
Ändrad lagstiftning.....	17
Nya regionala och nationella mål, planer och program.....	20
Riksintresse rennäring.....	20
Riksintresse kulturmiljövård.....	20
Riksintresse värdefulla ämnen och material.....	21
Riksintresse energiproduktion.....	21
Klimatanpassning.....	23
Översvämning och skyfall.....	24
Ras och skred.....	25
Farligt gods.....	25
Buller.....	25
Dricksvatten.....	26
Social hållbarhet.....	28
Gestaltad livsmiljö.....	30
Bostadsförsörjning.....	30
Naturmiljö.....	31
Friluftsliv.....	32
Kulturmiljö.....	32
Jord- och skogsbruk.....	33
Klimat och energi.....	34

Bakgrund

Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste strategiska, politiska dokument. Kommunen är, enligt Plan- och bygglag (2010:900), PBL, skyldig att upprätta en översiktsplan och hålla den aktuell.

Den första april 2020 ändrades 3 kapitlet i PBL. Syftet med ändringen är att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyftande och att översiktsplanen ska hållas aktuell. Översiktsplaneringen ges därmed en större politisk betydelse och mer tyngd som beslutsunderlag. I detta arbete ska en så kallad *planeringsstrategi* vara det centrala verktyget för uppföljning och utvärdering. Kommunen ska, enligt PBL, anta en planeringsstrategi senast 24 månader efter ordinarie val, d.v.s. vid dags dato senast den 11 september 2024.

Om kommunen (kommunfullmäktige) inte antar en planeringsstrategi (eller en ny översiktsplan) inom, i 3 kapitlet PBL, fastställt tidsintervall anses översiktsplanen i sin helhet vara inaktuell. En inaktuell översiktsplan resulterar i:

- att detaljplaner måste handläggas med s.k. utökat planförfarande istället för enklare förfaranden som t ex standardförfarande.
- att andra myndigheter får göra egna bedömningar om hanteringen av den fysiska miljön vid beslut om exempelvis tillstånd enligt miljöbalken.
- att översiktsplanen inte kan fungera som avsett underlag inom områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.
- att kommunen inte kan hänvisa till ställningstaganden i översiktsplanen.
- att kommunen måste arbeta fram och anta en ny översiktsplan.

Genom planeringsstrategin ska kommunfullmäktige ta ställning till sådana ändrade planeringsförutsättningar som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Kommunfullmäktige ska bedöma om översiktsplanen är aktuell eller om den behöver revideras i vissa delar eller i sin helhet samt vilka behov som finns i kommunens fortsatta översiktsplanering. Det är översiktsplanen i dess helhet som ska bedömas, det vill säga även eventuella fördjupningar och tillägg till planen.

Översiktsplanering

I det svenska plansystemet har kommunerna ansvaret att lägga grunden för en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling genom fysisk planering enligt Plan och bygglagen 2010:900 (PBL) samt 3 och 4 kap. Miljöbalken 1998:808 (MB). Planeringen ska styra och vägleda hur mark, vatten och bebyggelse ska bevaras, användas och utvecklas. Den ska ta hänsyn till:

- Enskilda och allmänna intressen.
- Jord, berg och vattenförhållanden.
- Natur- och kulturmiljövärden.
- Miljö- och klimataspekter.
- Människors hälsa och säkerhet.
- Risk för olyckor, översvämning och erosion.
- Möjligheter att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar (miljö kvalitetsnormer).
- Möjligheter att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder, ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt

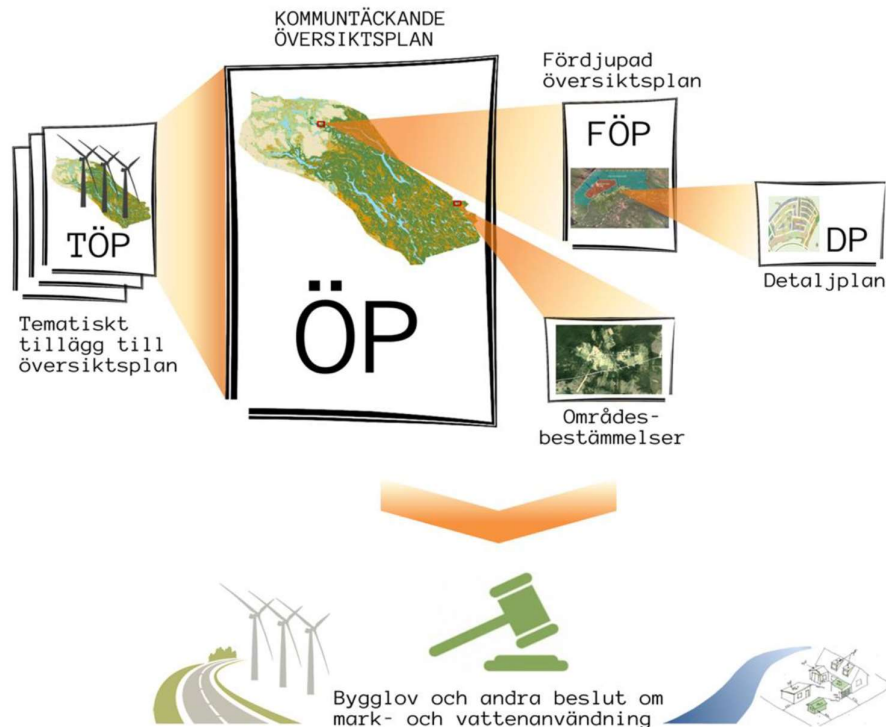
samhällsservice i övrigt.

- Lämplig energiförsörjning och energihushållning.
- Mellankommunala och regionala förhållanden.

I plansystemet ingår översiktsplan (ÖP) som omfattar hela kommunens yta och är vägledande (inte juridiskt bindande) samt detaljplaner (DP) och områdesbestämmelser som omfattar en mindre del av kommunens yta och juridiskt styr hur mark och vatten ska användas och hur bebyggelsen ska se ut.

ÖP ska, enligt kapitel 3 PBL, ange kommunens övergripande viljeinriktning för hur landskapet ska utvecklas. Denna ska ligga till grund för juridiskt bindande beslut, som detaljplaner, områdesbestämmelser, dispenser, bygglov m.m., om mark- och vattenanvändning samt hur den bebyggda miljön skall bevaras och användas. ÖP ska vara:

- Kommunens vision för framtida utveckling.
- Vägledning för kommunens och för andra myndigheters beslut.
- Ett instrument för dialogen mellan stat och kommun om hur riksintressena (3 och 4 kap. MB) ska avgränsas och tillgodoses.
- Vägledning för var landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) kan få ske.
- Kunskapskälla för bl. a. allmänhet och exploatörer.
- Det samlade dokumentet som tar hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.

Översiktsplanen i plansystemet

Kommunövergripande ÖP kan kompletteras med tematiska tillägg till ÖP (TÖP) som hanterar en viss typ av markanvändning/fråga över hela kommunens yta (t.ex. vindkraft eller landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS) och geografiska fördjupningar av ÖP

(FÖP) som hanterar avgränsade områden inom kommunen mer ingående. Förutsättningen är att kommunövergripande ÖP är aktuell.

Som stöd för kommunens bedömning av översiktsplanens aktualitet, genom framtagande av en planeringsstrategi, ska Länsstyrelsen redovisa sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Redovisningen ska göras i form av ett planeringsunderlag, under den andra halvan av tiden mellan två ordinarie val. I underlaget ska Länsstyrelsen ange hur dessa intressen förhåller sig till översiktsplanen samt om Länsstyrelsens granskningsyttrande i någon del inte längre gäller. Länsstyrelsen ska även lämna ett sådant underlag till kommunen när kommunen annars begär det.

Gällande översiktsplanering

Vilhelmina kommuns nu gällande översiktsplan består av:

- Kommuntäckande översiktsplan; Vilhelmina kommun, med sikte på 2030 – översiktsplan för Vilhelmina kommun (2018),
- LIS-plan; Landsbygdsutveckling i Vilhelmina kommuns strandnära lägen - tematiskt tillägg till översiktsplan för Vilhelmina kommun (2018),
- Fördjupad översiktsplan för Kittelfjäll (2012),
- Vindkraftplan för Södra Lappland - tematiskt tillägg till översiktsplan (2010)

Den fördjupade översiktsplanen för Kittelfjäll samt Vindkraftsplanen aktualiserades i samband med att den kommuntäckande översiktsplanen och LIS-planen antogs i december 2018.

Vilhelmina kommuns gällande översiktsplan; Kommuntäckande översiktsplan, LIS-plan, Fördjupad översiktsplan för Kittelfjäll och Vindkraftplan för Södra Lappland.

Ändrade planeringsförutsättningar

I föreliggande planeringsstrategi, med bilaga, beskrivs nya eller förändrade planeringsförutsättningar och kvarstående behov för översiktsplaneringen i Vilhelmina kommun, utifrån kommunens egen kontext. Strategin visar på om och i så fall hur dessa förutsättningar påverkar ställningstagande i översiktsplanen när det gäller hur mark- och

vattenområden ska användas eller hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Inför kommunens arbete med planeringsstrategin har Länsstyrelsen lämnat ett planeringsunderlag med redovisning av statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet.

Vilhelmina kommuns bedömningar utifrån Länsstyrelsens planeringsunderlag presenteras i bilaga 1.

Process och organisation

Praktiskt arbete med framtagande av planeringsstrategi har genomförts under andra halvan av 2023. Strategin har bearbetats politiskt under första halvan av 2024. Underlag i strategin är verksamhetschefers bedömning av aktualitet i, för deras verksamhet, relevanta delar av planen utifrån Länsstyrelsens planeringsunderlag (se bilaga 1). Underlag är också verksamheternas utvärderingar av översiktsplanens olika delar och avsnitt utifrån funktion och status i pågående arbete (se nedan). Det har även kommit inspel från externa aktörer och intressen av vikt att beakta i kommunalplanering. Bedömningarna, utvärderingarna och inspelen har sammanställts av planhandläggare.

Status i strategi- och planarbete

I den kommuntäckande översiktsplanen finns, främst inom utvecklingsstrategierna i kapitel 3, vägledningar och dessa presenterar även avsikten att arbeta med vidare utredning och planering. I samband med planeringsstrategins framtagande har uppföljning gjorts gällande genomförda och kvarstående arbeten.

Förutom översiktsplanen har Vilhelmina kommun andra styrdokument som fungerar som underlag för översiktsplaneringen och/eller som vägleder när den ska verkställas.

Nedan redogörs för relevanta styrdokument samt för sammanställningar från uppföljningen av översiktsplanen:

Samhällsservice

Kommunal serviceplan: Översiktsplanen identifierar behovet av en kommunal serviceplan som kan formulera vilken typ av service kommunen har möjlighet att erbjuda inom olika geografiska områden. Digital teknik och samverkan över gränser som kan stärka möjligheten att erbjuda god samhällsservice bör också utredas. Resultaten ska stärka översiktsplanens ställningstaganden samt övergripande mål i kommunens budget- och strategiplan gällande samhällsservice. Gällande serviceplan antogs av kommunfullmäktige 2019-12-16. Planen ska revideras varje mandatperiod.

Kommentar: *Arbete med en ny serviceplan pågår. Arbetet med att identifiera geografiska områden baserat på befintlig och potentiell tillgång till samhällsservice bedöms som ett centralt underlag i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utvecklingsenheten

Fördjupad översiktsplan för Vilhelmina tätort: I samband med att gällande översiktsplan antogs upphörde den fördjupade översiktsplanen för Vilhelmina tätort (aktualiserad år 2000) då den saknade strategisk och funktionell betydelse. Målsättningen är, enligt gällande översiktsplan, att på sikt ta fram en ny fördjupad översiktsplan för tätorten, med tyngdpunkt bl a på att göra tätorten mer attraktiv ur kulturell och turistisk synvinkel.

Kommentar: *Arbetet med en fördjupad översiktsplan för tätorten är ett relativt omfattande arbete. En beredning/förstudie/ett planprogram som beskriver syfte, målsättning och omfattning/avgränsning behövs för att det ska vara möjligt att besluta om och hur ett sådant planarbete ska resurssättas.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten

Långsiktig plan för barnomsorgen: Kommunen behöver förbättra förutsättningarna att uppfylla placeringsbehov.

Kommentar: *Barnomsorg kräver ständig planering och anpassning efter rådande förutsättningar med avseende på tillgång och resurser till behörig personal och lämpliga lokaler. En långsiktig plan för arbetet bedöms i dagsläget inte vara en kostnadseffektiv insats.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utbildnings- och arbetsmarknadsutskottet

Strategi för digitala verktyg i utbildning: Kommunen behöver strategier för hur digitala verktyg ska användas för att utveckla och förbättra lärandet samt för ökad kompetensutveckling inom skolan.

Kommentar: *Digitala lösningar och begränsningar av detta styrs genom lag. Utbildningsverksamheten har beslutat om "Digitala agendan" som revideras löpande.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utbildnings- och arbetsmarknadsutskottet

Immigrations- och integrationsstrategi: Vilhelmina kommun saknar en strategi med tydligt uppställda fokusområden som syftar till att kunna ta emot olika grupper av människor och ge kommunens nyanlända bostäder, långsiktig försörjning och sysselsättning. Kommunen ska sträva efter att möjliggöra en ökad integration genom att skapa bostäder/säkerställa bostadsförsörjning för nyanlända i alla kärnområden.

Kommentar: *Kommunen antog 2021 en arbetsmarknadsstrategi som även omfattar insatser mot s.k. prioriterade grupper. Enligt kommunens näringslivsstrategi för 2021-2024 ska ökad samverkan med näringslivet bidra till att fler personer som står utanför arbetsmarknaden ges möjlighet till inträde i arbetslivet. 2022 togs en handlingsplan fram för att minska arbetsmarknadssegregation. Handlingsplanen var ett resultat av en statligt finansierad analys av arbetsmarknadssegregation och möjligheter till arbetsdelning. Arbetet utifrån handlingsplanen har hittills varit mycket lyckat. Arbetsmarknadsenheten och lärcentrum samarbetar med arbetsgivare i både kommunal och privat sektor, ett samarbete där även Utvecklingsenheten är delaktig. Genom ett strategiskt arbetssätt för ökad integration samverkar även kommunens immigrationsservice, Utvecklingsenheten*

och kommunens fastighetsbolag Vilhelmina Bostäder AB, VIBO för att nyanlända ska kunna erbjudas bostäder i olika områden. Arbete med riktlinjer för bostadsförsörjning pågår.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utbildnings- och arbetsmarknadsutskottet samt Samhällsbyggnadsenheten

Energi och teknisk försörjning

Vatten- och avloppsförsörjning

VA-plan: Mot bakgrund av såväl expansion i fjällområdenas bebyggelsekärnor och klimatförändringar behöver kommunen, enligt översiktsplanen, ta ett samlat grepp om hur VA-infrastrukturen behöver och ska utvecklas.

Vattenskyddsområden: Många kommunala vattentäkter saknar uppdaterade vattenskyddsområden. Vattenskyddsområden ska vara fastställda för samtliga kommunala vattentäkter och de ska ha uppdaterade föreskrifter.

Vattentjänstplan: Enligt gällande översiktsplan behöver kommunen ta fram en vattenförsörjningsplan för dricksvatten med reservvattentäkter. Den 1 januari 2023 förändrades lagen om allmänna vattentjänster. Bland annat måste kommuner, redan under 2023, ta fram, samråda och besluta om en vattentjänstplan. Svenskt Vatten har tagit fram en vägledning som syftar till att kunna effektivisera kommunernas arbete. Vägledningen utgår från Havs- och Vatten myndighetens vägledning för kommunal VA-planering och kompletteras med de faktorer som omnämns i förarbeten och beslut.

Kommunens bedömning: *Arbete med vattenskyddsområden pågår, men det krävs ett långsiktigt upplägg för att kommunen ska klara av de omfattande insatser som krävs.*

Mot bakgrund av den förändrade lagstiftningen är bedömningen att relevant insats för Vilhelmina kommun när det gäller planering är att arbeta fram en VA-plan som kompletteras för att uppfylla kraven i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Översiktsplanens aktualitet bedöms inte påverkas av avsaknaden av vattenskyddsområden och vattentjänstplan, men dessa underlag/planer kommer att vara viktiga i kommunens fortsatta översiktsplanearbete.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten

Avfallsplan: Alla kommuner är enligt miljöbalken och avfallsförordningen skyldiga att ha en renhållningsordning som består av en avfallsplan och renhållningsföreskrifter. Innehållet i avfallsplanen specificeras i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2020:6) ”Föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall.” Avfallsplanen har nära koppling till översiktsplanen och ska ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov.

Kommentar: *Gällande avfallsplan och föreskrifter för kommunen antogs 2023-06-19.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten

Ett näringsliv med grönt fokus

Jordbruk

Inventering av brukbar jordbruksmark och fördjupad kunskap om renbetesmarker:
Översiktsplanen uttrycker kommunens avsikt att verka för en regional livsmedelsstrategi. Kommunen vill även värna kultur-/jordbrukslandskap och rationellt brukbar jordbruksmark (jordbruksmark som brukas eller skulle kunna brukas med modern teknik). Därför behöver kommunen fördjupa sin kunskap kring jordbruksmarken och dess betydelse i framtiden genom att ta fram en separat strategi/kartlägga utredningsbehov. Rennäringen är en viktig del i livsmedelsstrategin för kommunens krisberedskap. Kommunen behöver fördjupa sin kunskap om renbetesmarkers betydelse för livsmedelsförsörjning under kristid.

Kommentar: *Regional livsmedelsstrategi finns för 2021-2030. Kommunen behöver delta i satsningar och insatser för att förbättra förutsättningarna för lokal/regional livsmedelsproduktion och ökad självförsörjningsgrad i kommunen utifrån den regionala livsmedelsstrategin.*

Översiktsplanens aktualitet bedöms inte påverkas av att kartläggning/utredning av jordbruksmark ej är genomförd, men insatserna skulle ge viktiga underlag för framtida översiktsplanering och bidra till högre beredskap för kris, krig och klimatförändringar.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utvecklingsenheten samt Samhällsbyggnadsenheten

Näringslivsstrategi: Näringslivet och den kommunala organisationen i Vilhelmina är beroende av varandra. Ett kreativt och välmående näringsliv skapar sysselsättning, tillväxt och skatteunderlag. Kommunens roll är att stödja utvecklingen i näringslivet med effektiv, professionell och rättssäker service. En näringslivsstrategi är ett strategiskt verktyg för att kommunens arbete ska kunna stärka befintligt näringsliv, främja möjligheterna att bo kvar, etablering av företag och inflyttning.

Kommentar: *Vilhelmina kommun har antagit en näringslivsstrategi, med koppling till den kommuntäckande översiktsplanen, för perioden 2021-2024. Strategin presenterar koncernövergripande ansvar, mål och verksamhetsinriktning. Varje verksamhet ansvarar för att ha ett näringslivsperspektiv när årliga handlingsplaner tas fram.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utvecklingsenheten

Natur, kultur och friluftsliv

Planer/strategier kopplade till kultur, fritid och friluftsliv: Enligt den kommuntäckande översiktsplanen är en viktig del i kommunens utvecklingsarbete att skapa en gemensam bild av vilka prioriteringar, åtgärder och hänsyn som behövs inom ett visst geografiskt område/landskap när det gäller natur, kultur och friluftsliv. Planen uttrycker även att det finns ett behov av en samlad beskrivning av områden och deras värden som är viktiga för friluftslivet samt att kommunen avser utreda behov av ett lokalt kulturmiljövårdsprogram.

Kommentar: *Det ambitioner som uttrycks i översiktsplanen är angelägna för att skapa tydliga underlag med syfte att kunna ta fram en långsiktig plan för hur, vad och var kommunen ska satsa på bevarande och utveckling av natur och kultur för friluftsliv, men även gällande fritidsverksamhet. Det är även viktigt att mer uttalat belysa nybyggarkulturens betydelse i strategiska frågor rörande kommunens utveckling. Arbeta*

med definition och innebörd av utpekade intresseområde för alpin skidåkning i Kittelfjäll bör genomföras för att översiktsplanen ska fortsätta vara ett fullgott underlag vid övrig planering och efterföljande beslut.

Översiktsplanens vägledningar är aktuella, men behöver definieras och få verkställighet både gällande vidare utredningar/planering och gällande prioritering/genomförande.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Utvecklingsenheten

Samhällsrisker

Strategi för periodiska påfrestningar: Enligt gällande översiktsplan behöver kommunen ta fram en strategi för periodiska/säsongsbetonade påfrestningar på bostadsförsörjning, service, säkerhet, kommunikation, vatten och avlopp (VA) på olika ställen i kommunen ska förbättras. Sedan översiktsplanen antogs har världsläget förändrats och kommunens avsikt i planen får därför lyftas till att kommunen, i enlighet med lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa och hur dessa händelser påverkar den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Kommunen ska vidare, med beaktande av risk- och sårbarhetsanalysen, för varje ny mandatperiod fastställa en plan för extraordinära händelser.

Kommentar: *En ny risk- och sårbarhetsanalys samt plan för extra ordinära händelser har tagits fram och kommer att utgöra ett viktigt underlag till framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten

Riksintressen

Utvecklingsplan för riksintresse naturvård Nästansjömyrarna: Översiktsplanen uttrycker visionen om en utvecklingsplan för riksintresset då kommunen, tillsammans med lokalbefolkningen, under samrådsprocessen, identifierade ett behov att säkerställa och vidareutveckla förutsättningar för redan identifierade naturvärden, samtidigt som förutsättningar för kulturmiljö- och friluftsvärden etableras för mångsidigt och hållbart nyttjande av området.

Kommentar: *Kommunen har inte resurser och kompetens att driva arbetet. Ev. arbete bör ske i form av samverkan mellan kommunen, Länsstyrelsen, föreningsliv och kommunmedborgare.*

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten, Utvecklingsenheten

Övrigt

South Lapland Airport har uttryckt önskemål om att tydliggöra inom vilka geografiska områden det inte kan tillåtas exempelvis vindkraftsetableringar samt att även ambulansflyget är en lämplig remissinstans i fråga om nya vindkraftsetableringar.

Representanter från drönarindustrin har hört av sig till kommunerna i länet och lyft behovet av att luftrum för drönartrafik beaktas i den kommunala planeringen. Det är ännu oklart på vilket sätt och i vilken omfattning detta skulle ske och utvecklingen på området behöver därför följas inför framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

I framtida planeringsarbete kommer att behöva beaktas att det från den 1 mars 2022 gäller en konsultationsordning för frågor som berör samer i Sverige. Krav på kommuner gäller från den 1 mars 2024. Konsultationsordningen innebär att kommunen blir skyldig att konsultera företrädare för det samiska folket innan beslut fattas i ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Konsultationer ska endast ske när samerna påverkas på ett sätt som skiljer sig från den övriga befolkningen.

Digitalisering av planprocessen

I februari 2023 tog regeringen beslut om en ny bestämmelse i plan- och byggförordningen (2011:338). 2 kap. 5 c § PBF innebär att alla översiktsplaner som påbörjas efter den 31 december 2026 ska utformas så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt. Boverket har tagit fram förslag till föreskrifter för översiktsplan som innehåller regler kring vilken information som ska finnas i digitala översiktsplaner och hur informationen ska definieras och identifieras. De nya föreskrifterna föreslås träda i kraft den 1 maj 2024.

Vilhelmina kommun har också, enligt den kommuntäckande översiktsplanen, avsikten att översiktsplanen *”ska finnas både som utskrivbart dokument och i en digital miljö med kartan som utgångspunkt”*. Kommunen använder sig idag av ett program (myCarta) som används i all verksamhet där kartan på något sätt används som referens. Digitalt framtagande och digitalisering av detaljplaner ska framledes ske i myCarta Plan. Programmet kommer, med investering i komplettering, att kunna användas för att arbeta med framtagande av digitala översiktsplaner enligt Lantmäteriets krav och Boverkets föreskrifter.

Översiktsplanens aktualitet och projektplan

Kommunfullmäktige antar översiktsplan samt beslutar om aktualitet och behov av revidering. Kommunstyrelsen bär huvudansvaret för kommunens översiktsplanering, inklusive arbetet med planeringsstrategi. I vilken utsträckning översiktsplanen används inom kommunens olika verksamheter varierar. Variationen beror både på verksamheternas koppling till markanvändningsfrågor och vilka andra styrdokument som finns rörande verksamheten. Alla kommunens verksamheter har ett visst ansvar för att tillhandahålla olika typer av underlag i arbete kopplat till översiktsplanering och miljö- och byggnadsnämndens deltagande i arbetet är avgörande.

I de dokument som ingår i Vilhelmina kommuns översiktsplan finns, enligt genomförd utvärdering, behov av redaktionella revideringar till följd av ständigt pågående förändringar i samhället. Baserat på den utförda utvärderingen bedöms dock översiktsplanen i sin helhet vara aktuell och ge vägledning för såväl kommunal verksamhet som andra myndigheter och olika typer av exploitörer.

Kommunens övergripande vision är *”Vilhelmina kommun – en hållbar, attraktiv och livskraftig helhet”*. Denna vision är fortfarande aktuell och dess innebörd presenteras i den

kommuntäckande översiktsplanen. För att möjliggöra ett långsiktigt levande översiktsplanearbete bör insatser till framtagande av nästa planeringsstrategi inriktas på följande:

- Färdigställa kommunal serviceplan med identifiering av geografiska områden som kan vara så kallade servicenoder baserat på befintlig och potentiell tillgång till samhällsservice.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Utvecklingsenheten

- Genomföra förstudie gällande syfte, målsättning och omfattning/avgränsning för en fördjupad ÖP för tätorten. Förstudien ska fungera som underlag för att undersöka och besluta om möjligheten att ev. resursätta ett fullständigt planarbete.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsenheten och Utvecklingsenheten

- Undersöka möjligheten att kartlägga och utreda jordbruksmarken och dess betydelse för kommunen och för kommunens beredskap och utveckling.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsenheten och Utvecklingsenheten

- Undersöka behov, omfattning och möjlighet att ta fram ett kulturmiljöprogram.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Utvecklingsenheten

- Genomföra utredning med syfte att ta fram definition och innebörd av utpekade intresseområde för alpin skidåkning i Kittelfjäll.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsenheten och Utvecklingsenheten

- Undersöka möjligheten att kartlägga och beskriva förutsättningar och mervärden för fritidsverksamhet i olika geografiska områden.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Utvecklingsenheten

- Praktiskt förbereda för framtida översiktsplanering i digitalt format.

Huvudansvarig förvaltning: Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsenheten, IT-enheten

BILAGA 1

Länsstyrelsens planeringsunderlag med kommunens bedömningar

**Länsstyrelsen
Västerbotten**

**VILHELMINA
KOMMUN**
VUALTJEREN TJÆLTE

Länsstyrelsens underlag för beslut om planeringsstrategi

Länsstyrelsens underlag för Vilhelmina kommuns beslut om planeringsstrategi redovisar förändringar gällande statliga och mellankommunala intressen som har skett sedan översiktsplanen med fördjupningar och tillägg antogs och som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Underlaget har två huvuddelar:

1. kvarstående delar av Länsstyrelsens granskningsyttranden.
2. hur statliga och mellankommunala intressen förhåller sig till översiktsplanen i olika delar som exempelvis ny lagstiftning, nya förordningar samt nationella mål och planeringsunderlag.

Granskningsyttrandenas aktualitet

Vilhelmina kommun, med sikte på 2030 – översiktsplan för Vilhelmina kommun (2018)

Länsstyrelsen delar inte Vilhelmina kommuns bedömning att riksintresse vindbruk är den mest långsiktigt hållbara markanvändningen vid en avvägning mot riksintresse naturvård på Stöttingfjället. Länsstyrelsen anser att riksintresse för naturvård ska ges företräde i avsikt att säkerställa behovet av grön infrastruktur och konnektivitet mellan de skogliga värdestrakterna. Även hänsyn till kulturmiljövårdens riksintresse i Risträsk talar för att riksintresse för vindbruk inte bör ges företräde i detta område.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun har förståelse för Länsstyrelsens inställning till avvägning mellan naturvårds-, kulturvårds- och vindbruksintressena på Stöttingfjället. Kommunen står dock fast vid det resonemang som förs och de ställningstaganden som tas i översiktsplanen avseende vindkraftsetablering i kommunen.

Mot bakgrund av att en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad presenterades 2021 är det kommunens avsikt att invänta ett regionalt drivet arbete för att ta fram en inriktning gällande hur Västerbottens län och dess kommuner ska förhålla sig till strategin och kunna uppfylla målen i denna. Ett sådant arbete skulle vara ett viktigt underlag i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Landsbygdsutveckling i Vilhelmina kommuns strandnära lägen - tematiskt tillägg till översiktsplan för Vilhelmina kommun (2019)

Det behövs en uppskattning av hur stor den totala påverkan på vattenförekomsternas närområde och svämplan kommer att vara när planen har genomförts. Bedömningen ska även inkludera redan befintlig påverkan. I de fall där det är uppenbart att ingen ytterligare påverkan kommer att ske ska det framgå. Om det däremot kommer att ske en påverkan ska det redogöras hur stor den är och om klassningen av parametrarna närområde och svämplan kan komma att ändras till följd av den.

Planen innehåller felaktig information om att utpekade områden företrädesvis men inte nödvändigtvis ska vara belägna i närheten av befintlig bebyggelse. Enligt 7 kap. 18 d § ska man vid prövning av dispens för att uppföra en- eller tvåbostadshus beakta om huset eller husen avses uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.

Det krävs detaljplan för prövning av bostadsbebyggelse inom strandskyddsområde på längre avstånd än 200 m från befintlig bebyggelse. Dispenser utan detaljplan för avstånd längre än 200 m från befintlig bebyggelse kan komma att överprövas.

Kommunens bedömning:

LIS-planen för Vilhelmina kommun uttrycker inte en målsättning att de utpekade områdena ska exploateras till fullo. Planen uttrycker snarare att det lagstadgade utpekandet av LIS-områden bidrar till att möjliggöra exploatering i form av förtätningar i dessa områden och områdena har valts utifrån kommunens övergripande viljeinriktning angående bebyggelseutveckling. Kommunen anser att det i dagsläget inte är möjligt eller rimligt att bedöma hur stor påverkan exploatering i områdena kommer att innebära eller att kunna slå fast att ingen ytterligare påverkan kommer att ske. Kommunen anser att avsaknad av bedömning av påverkan på vattenförekomsternas närområde och svämplan inte föranleder behov av ändring i översiktsplanen.

Beträffande informationen om att föreslagna områden företrädesvis, men inte nödvändigtvis ska vara belägna i närheten av befintlig bebyggelse vill Vilhelmina kommun klargöra att kommunen avser följa gällande lagstiftning i handläggning och beslut. LIS-planen syftar dock till att uttrycka möjligheter och vill spegla kommunens syn på att strandskyddslagstiftningen i delar inte är anpassad till de förutsättningar som råder i Vilhelmina kommun.

Formuleringen bedöms inte påverka översiktsplanens aktualitet negativt. Nytt ställningstagande gällande denna formulering och dess lämplighet får göras i framtida planeringsstrategi eller i samband med revidering/framtagande av ny ÖP.

Fördjupad översiktsplan för Kittelfjäll (2012)

Plats för nytt reningsverk bör redovisas i planhandlingarna.

I planhandlingarna bör det redovisas behov av utredningar av ras och skredrisk både vid framtida planering och exploatering av ny bebyggelse och i redan bebyggda områden.

I planhandlingarna nämns att turistverksamhet inte ses som något hinder för rennäringen. Denna slutsats behöver tydliggöras och motiveras mot bakgrund av den utveckling som den fördjupade översiktsplanen möjliggör.

Kommunens bedömning:

Flytt av reningsverk är inte aktuellt då verksamhet på befintlig plats har säkrats för överskådlig tid. Kartan bedöms därmed vara aktuell.

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen, såsom den fördjupande översiktsplanen för Kittelfjäll, brister eller står i konflikt, tar hänsyn till kraven på översiktsplanens innehåll med avseende på risk för skador till följd av ras, skred och erosion. Långtgående krav på geotekniska undersökningar ställs i detaljplanering.

Den mening i den fördjupade översiktsplanen för Kittelfjäll, om turistverksamhet och rennäring, som lyfts kan uppfattas som otydlig. Planen redogör dock i grova drag för rennäringens behov i området och vad som, vid exploatering, krävs för att värna rennäringen; vilka områden som är extra känsliga, vikt av strandskyddet, samråd och information. Detta ska läsas i kombination med bakgrund och vägledning i den kommuntäckande översiktsplanen om renskötsel.

Arbete med definition och innebörd av utpekade intresseområde för alpin skidåkning bör genomföras för att översiktsplanen ska fortsätta vara ett fullgott underlag vid övrig planering och efterföljande beslut.

Den fördjupade översiktsplanen för Kittelfjäll är fortfarande en viktig och i allt väsentligt aktuell del i kommunens översiktsplan.

Vindkraftplan för Södra Lappland – tematiskt tillägg till översiktsplan (2010)

Det redovisade området Stöttingfjället (område V) är i konflikt med totalförsvarets intressen och ska utgå. Stora delar av Stöttingfjället är av riksintresse för både naturvård och vindbruk. Stöttingfjället har stora naturvärden som kan påverkas negativt varför andra alternativa lokaliseringar bör övervägas.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen anger att riksintresse för totalförsvarets militära del alltid väger tyngre än övriga riksintressen och andra allmänna intressen. Område V på Stöttingfjället utgår per automatik på grund av totalförsvarets intressen som det står i strid med. Vid en framtida revidering/framtagande av ny översiktsplanen plockas området bort.

Ändrade planeringsförutsättningar (statliga och mellankommunala intressen)

Ändrad lagstiftning

I januari 2014 infördes en ny punkt i 2 kap. 5 § PBL för att tydliggöra sambandet mellan PBL och lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. I juli 2014 infördes i 3 kap. 5 § PBL även krav på redovisning i översiktsplanen om hur kommunen avser att tillgodosätta det långsiktiga behovet av bostäder.

Kommunens bedömning:

Den kommunövergripande översiktsplanen innehåller vägledningar som syftar till beredskap för framtida och ändrade förutsättningar när det gäller bostadsförsörjning. Målsättningen är att ta fram en strategi/riktlinjer för bostadsförsörjning i enlighet med lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Arbetet har påbörjats och strategin bedöms kunna antas under 2024. De redovisade lagändringarna bedöms inte påverka översiktsplanens aktualitet.

1 juli 2017 reviderades vissa riktvärden för buller i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader, SFS 2017:359. Ändringen innebar en höjning av riktvärden för buller från spår- och vägtrafik vid en bostadsbyggnads fasad.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun följer gällande lagstiftning och riktlinjer för buller i handläggning och beslut. Lagändringen bedöms inte påverka översiktsplanens aktualitet.

I januari 2018 infördes ett nytt 6 kap. - Miljöbedömningar - i miljöbalken. Det innebär förändrade krav på innehållet i översiktsplanen samt processen för planframtagande och miljöbedömning. I augusti samma år infördes också nya krav i 3 kap. 5 § PBL på översiktsplanens innehåll vad gäller kommunens syn på risken för skador på den redan byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Kommunens bedömning:

Kraven på miljöbedömning vid framtagande av översiktsplan kommer att beaktas vid framtida planprocesser.

Den kommuntäckande översiktsplanen tar hänsyn till kraven på översiktsplanens innehåll med avseende på risk för skador till följd av översvämning, ras, skred och erosion. I texten anges även att den kommunövergripande planen gäller framför andra översiktsplane-dokument om dessa inte överensstämmer. Översiktsplanen anses därför vara aktuell med avseende på redogörelse för kommunens syn på risk för skador till följd av översvämning, ras, skred och erosion.

I januari 2020 blev barnkonvention svensk lag. Detta förstärker barnrätten vid tillämpningen av andra lagar, exempelvis PBL.

Kommunens bedömning:

Samtliga delar i Vilhelmina kommuns översiktsplan är antagna innan barnkonventionen blev lag. Den kommuntäckande översiktsplanen uttrycker både generellt och i specifika delar, inklusive i konsekvensbedömningen, att frågor som rör mark- och vattenanvändning och kommunens utveckling ska ta hänsyn till alla medborgares och besökares behov och förutsättningar, vilket även inbegriper barnen.

Barns rättigheter belyses och beaktas löpande inom kommunens olika verksamheter, bl a vid tillämpning av olika lagar såsom PBL, skollagen, och socialtjänstlagen samt specifika lagar som färdtjänstlagen och lagen om bostadsanpassningsbidrag. Checklistor och dokumentmallar har upprättats.

Översiktsplanen bedöms inte behöva revidering med avseende på barnkonventionen, men vid framtida revideringar/framtagande av ny översiktsplan kan det vara lämpligt att barnkonventionen beaktas mer specifikt och att formuleringar och ordval i planen i så fall tydliggör detta.

I januari 2015 infördes bestämmelser i 5 kap. 7 § PBL om att detaljplan som inte är förenlig med översiktsplanen och Länsstyrelsens granskningsyttrande ska handläggas med ett utökat planförfarande. Ändringen innebär att det viktigt för kommunen att hålla översiktsplanen aktuell.

Efter 11 september 2024 krävs att översiktsplanen för ett område är aktuell för att ett samordnat planförfarande ska kunna tillämpas vid framtagande av detaljplan, förenklat planförfarande för upphävande av detaljplan samt för att kunna ge vägledning vid bedömningen av om en plats ligger inom ett område som är lämpligt för landsbygdsutveckling i strandnära läge.

Den 2 maj 2011 infördes nya PBL som stärkte översiktsplanens strategiska funktion liksom kravet på aktualitetsprövning.

Kommunens bedömning:

Denna planeringsstrategi är ett led i att aktualitetspröva gällande översiktsplan med syfte att klargöra för vilka områden den är respektive eventuellt inte är aktuell. Vilhelmina kommun tillämpar det planförfarande som lagen kräver.

I april 2020 ändrades 3 kap. PBL. Det har bland annat förtydligats att översiktsplanen ska omfatta hela kommunens yta och att grunddragen i användningen av mark och vatten ska framgå av en karta. Det infördes även nya bestämmelser om när hela eller delar av översiktsplanen ska anses vara aktuell. Enligt de nya bestämmelserna ska kommunen ta fram en planeringsstrategi senast 2 år efter valet för att de översiktsplaner som inte har reviderats inom mandatperioden fortfarande ska anses vara aktuella.

Lagändringen 2020 innebar också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges möjlighet att meddela föreskrifter för att ta fram en digital standard för utformning av översiktsplaner, regionplaner och områdesbestämmelser.

Under 2022 har Boverket fått i uppdrag att påbörja arbetet med framtagande av en teknisk lösning för digitala översiktsplaner samt förslag på författningsförändringar gällande planens utformning. Boverket har under 2022 även inväntat regeringens bemyndigande gällande framtagande av föreskrifter för planens innehåll. Beslutet har dröjt men förväntas komma under 2023. Tidplan för ikraftträdande är därför i dagsläget oklar. Målsättningen var ursprungligen att föreskriften skulle börja gälla inom något år med skarpt krav 2026. För att underlätta kommunernas övergång till en framtida digital miljö, rekommenderas att kommande revideringar eller framtagande av nya planer tar utgångspunkt i Boverkets förslag till ÖP-modell.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun har noterat lagändringarna gällande krav på aktualitet och digitalt format. Detta dokument utgör den lagstadgade planeringsstrategin för Vilhelmina kommun.

Boverket har regeringens uppdrag gällande föreskrifter för översiktsplan. Föreskrifter beräknas kunna antas under första halvan av 2024. Föreskrifterna, liksom kravet på att planinnehåll ska kunna behandlas och tillgängliggöras digitalt ska tillämpas från och med 1 januari 2027 (enligt Plan- och byggförordningen kap. 2 5c §).

Vilhelmina kommun har besvarat Boverkets remiss gällande föreskrifter för översiktsplan med tydlig redovisning av vad föreskrifterna skulle innebära för kommunens planarbete och avvaktar resultatet av remissen samt antagande för att kunna avgöra hur framtida planeringsinsatser ska kunna genomföras utifrån föreskrifterna.

Nya regionala och nationella mål, planer och program

Sedan de olika delarna av Vilhelmina kommuns översiktsplan antogs har Sveriges miljömål utvecklats med nya preciseringar (2012) bland annat för miljömålet god bebyggd miljö, samt med etappmål kopplat till ekosystemtjänster, grön infrastruktur och biologisk mångfald (2014), klimat (2017), hållbar stadsutveckling och luftföroreningar (2018) samt dagvatten (2021).

Utöver detta har flera nationella och regionala mål, planer och program som berör olika planeringsfrågor tillkommit eller justerats.

Mål, planer och program av särskild relevans för Vilhelmina kommun uppmärksammas av Länsstyrelsen under respektive tema. Här redovisas de teman där planeringsförutsättningar har förändrats eller på annat sätt är av relevans för att bedöma översiktsplanens aktualitet.

Riksintressen

Riksintresse rennärning

Riksintressen för rennärningen pekades ut 2005 och inga förändringar har skett sedan dess. I planeringen bör hänsyn tas till att renarna är i behov av arealer även utanför riksintresseområdena. Klimatförändringarna innebär stora utmaningar för rennärningen då naturliga flyttleder, sjöisar och vattendrag inte längre kan nyttjas på samma sätt som tidigare. Detta tillsammans med andra förhållanden som bidrar till förändrade förutsättningar för rennärningen, såsom skogsbruk och exploatering, gör att det finns behov av att föra en aktiv dialog med berörda samebyar om de utpekade riksintressena. Detta kan innebära att förutsättningarna för planens genomförande, framför allt i områden som ansluter till befintliga riksintressen, har förändrats.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun arbetar för att ha nära samverkan med berörda samebyar och förutom lagstadgade samrådsmöten hålls återkommande samrådsträffar med samebyarna för att uppdatera varandra om läget när det gäller förutsättningar och behov, lyfta frågor och hitta gemensamma plattformar och lösningar. Planeringsförutsättningarna med avseende på riksintressen för rennärning föranleder inget behov av att revidera översiktsplanen.

Riksintresse kulturmiljövård

År 2016 beslutade Riksantikvarieämbetet att Kittelfjäll (AC 45) skulle utgå som riksintresse. Det pågår en översyn av övriga områden av riksintresse för kulturmiljövårderna i Vilhelmina kommun som kan påverka värdebeskrivningar och avgränsningar. Det material som hittills tagits fram inom ramen för översynen finns tillgängligt hos Länsstyrelsen Västerbotten och kan användas som underlag i översiktsplanarbetet.

Kommunens bedömning:

Kittelfjäll AC 45 har utgått som riksintresse för kulturmiljövård, men skyddet mot exploatering av slätterängarna i centrala Kittelfjäll kvarstår genom såväl den fördjupade översiktsplanen för Kittelfjäll som genom den kommuntäckande översiktsplanen. Kommunen anser att slätterängarna spelar en avgörande roll för byns karaktär och attraktionskraft.

Resultatet från den pågående översynen av kvarvarande utpekade områden är viktigt underlag i kommunens framtida översiktsplanearbete.

Den kommuntäckande översiktsplanen uttrycker att det behöver klargöras om och i så fall hur det krävs aktivt brukande/vård för att värdena inom områden som är riksintressanta för kulturmiljövård inte ska gå förlorade. I de fall aktivt brukande/vård krävs bör strategier för insatser fastställas och finansiering säkras. Kommunen har inte resurser och kompetens att driva arbetet. Arbetet bör ske i samverkan med bl a Länsstyrelsen och riksantikvarieämbetet.

Riksintresse värdefulla ämnen och material

2012 beslutade Sveriges geologiska undersökning om utpekande och detaljavgränsning av fyndigheten i Stekenjokk som riksintresse.

Kommunens bedömning:

Detaljavgränsningen i Stekenjokk påverkar inte gällande översiktsplan.

I Kittelfjäll finns ett område med olivin som utpekats som riksintresse. Vilhelmina kommun har påkallat behov av detaljavgränsning av riksintresset hos SGU då det även finns exploateringsintressen i området. Detaljavgränsningen har påbörjats och beräknas vara klar i början av 2025. Det är inte möjligt att avgöra riksintressets påverkan på kommunens översiktsplanering förrän resultatet av detaljavgränsningen är klar.

Riksintresse energiproduktion

Den senaste uppdateringen av riksintressen för energiproduktion (vindbruk) gjordes 2013. Uppdateringen innebar att tidigare utpekade områden av riksintresse för vindbruk i närheten av Kittelfjäll, Klimpfjäll och Borgafjäll utgick. Det innebär att det nu endast finns två riksintresseområden för vindbruk i kommunen, i den sydöstra delen vid gränsen mot Storumans och Lycksele kommun.

Energimyndigheten har tidigare påbörjat arbete med utpekande av riksintressen för vattenkraft. Detta arbete har dock pausats till dess att den nationella planen för omprövning av vattenkraft är beslutad.

Kommunens bedömning:

Översiktsplanens ställningstaganden gällande riksintressen för vindbruk och lämpliga respektive olämpliga områden och principer för vindkraftsetablering är aktuell. (Se även kommentarer ovan gällande Länsstyrelsens kvarstående granskningsyttranden angående vindkraftsplanen och den kommuntäckande översiktsplanen.)

Energimyndighetens arbete med utpekande av riksintressen för vattenkraft följs och resultaten inarbetas i kommande revideringar/framtagande av ny översiktsplan.

Beträffande riksintressen för ***naturvård, kommunikationer, totalförsvaret, friluftsliv*** (ändring 2016), ***rörligt friluftsliv, obrutet fjäll*** och ***skyddade vattendrag*** samt utpekade ***Natura 2000***-områden har inga förändringar som påverkar ställningstaganden i översiktsplanen skett.

Miljökvalitetsnormer

Sedan översiktsplanen med tillägg antogs har det skett förändringar som påverkar hur miljökvalitetsnormerna ska tillämpas i fysisk planering. EU-domstolens beslut 2015 i den så kallade "Weserdomen" har visat att Vattendirektivets krav om att inte försämra vattenkvaliteten ska tolkas som att alla aktörer är skyldiga att inte meddela tillstånd till verksamheter som riskerar att orsaka en försämring av status eller när uppnåendet av god ekologisk status, god ekologisk potential och god kemisk status äventyras i yt- och grundvatten. Den 1 januari 2019 skärptes också miljöbalkens 5 kap. 4 §. Ändringarna innebär bland annat att rimlighetsavvägningen i miljöbalken inte längre gäller för MKN vatten.

Sedan 1 januari 2019 finns en öppning där kommunen, i beslut inom sitt kommunala planmonopol, kan besluta om avsteg från försämringsförbudet i enlighet med 19 kap 3a § miljöbalken. Beslutet förutsätter att de strikta krav som ställs i vattenförvaltningsförordningen (§§11-12) kan uppfyllas.

Dessa förutsättningar gör det än viktigare att kommunen redan i översiktsplanen bedömer risk för försämring av status som en följd planerad och befintlig mark- och vattenanvändning samt möjliga åtgärdsbehov och anpassningar. Det gäller särskilt områden där nödvändiga förbättringsåtgärder inte går att lösa inom det enskilda området genom en detaljplan. Översiktsplanen är samtidigt ett viktigt verktyg för att lyfta och planera för fysiska åtgärder som syftar till att förbättra statusen för vattenförekomster i syfte att följa miljökvalitetsnormer för vatten.

Sedan december 2021 finns nya beslutade miljökvalitetsnormer och bedömningar av påverkan, status och risk uppdaterade för förvaltningscykel 3 (2017-2021) i VISS (Vatteninformationssystem Sverige). Förvaltningsplaner med tillhörande åtgärdsprogram för perioden 2022-2027 beslutades också av Vattenmyndigheterna i Bottenvikens och Bottenhavets vattendistrikt i augusti 2022. Förvaltningsplanen beskriver i stora drag hur vattnen mår, hur de övervakas och förvaltas medan åtgärdsprogrammet redovisar de

åtgärder som myndigheter och kommuner behöver vidta för att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. En av åtgärderna handlar om att kommunerna ska genomföra sin översiktsplanering på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas (åtgärd 4). I VISS redovisas förslag till fysiska åtgärder som kan genomföras för att miljö kvalitetsnormerna ska följas.

Som stöd för kommunernas planarbete tog Länsstyrelsen Västerbotten 2019 fram vägledningen Miljö kvalitetsnormer för vatten – En vägledning för fysisk planering i Västerbottens län.

Regeringen har under 2021 gett en särskild utredare i uppdrag att se över PBL när det gäller hanteringen av miljö kvalitetsnormer för vatten. Utredaren ska bland annat lämna förslag på hur redovisningen av miljö kvalitetsnormer i översiktsplaneringen kan utformas för att underlätta för efterföljande planering. Uppdraget ska redovisas sommaren 2023.

Kommunens bedömning:

Utifrån Länsstyrelsens vägledning om miljö kvalitetsnormer för vatten i fysisk planering bedömer kommunen att gällande översiktsplan ger god vägledning. Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, presenterar status och bedömning för de huvudsakliga vattenförekomster som berörs eller kan komma att beröras av exploatering (se översiktsplanens bilaga 5). Sedan planen antogs har fler förslag på åtgärder publicerats i VISS. Olika delar och avsnitt i översiktsplanen (såsom LIS-planen, avsnitt i den kommuntäckande planen gällande energi och teknisk försörjning samt vattenmiljö) anger såväl övergripande som mer detaljerade vägledningar om kommunens avsikt att motverka försämring och/eller förhindrande av möjliga åtgärder för att uppnå god status. Vidare presenterar flera vägledningar åtgärder, i linje med förslagen i VISS, som avses göras eller redan har genomförts. I planens vägledningar ställs även krav på att befogade utredningar ska göras, fastställda riktlinjer ska följas och nödvändiga åtgärder ska vidtas.

Regeringens utredning av hanteringen av miljö kvalitetsnormer för vatten i Plan- och bygglagen är ännu inte redovisad. Resultatet av utredningen bör bevakas och beaktas i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Hälsa och säkerhet

Klimatanpassning

Den 1 augusti 2018 trädde ändringarna i 3 kap. 5 § PBL, gällande förbättrad beredskap för klimatförändringar i kraft. Ändringarna innebär att kommunerna i översiktsplanen ska redovisa sin syn på risken för skador på den redan byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, samt hur riskerna kan minska eller upphöra. I arbetet med planeringsstrategin bör kommunen därför, med utgångspunkt i uppdaterade och nya underlag och vägledningar (varav några lyfts i planeringsunderlaget), ta ställning till det fortsatta arbetet med klimatanpassning inom ramen för översiktsplaneringen.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, redovisar de effekter som klimatförändringar bedöms kunna ha eller få i kommunen, hur negativa effekter ska kunna minskas eller elimineras med utredningar, praktiska åtgärder, beteendeförändringar etc. i god samstämmighet med Länsstyrelsens checklista. Översiktsplanen bedöms inte behöva revideras med avseende på beredskap för klimatförändringar. Nya underlag och vägledningar gällande klimatförändringar och klimatanpassning tillkommer löpande och finns tillgängliga i handläggning och beslutsfattande.

Översvämning och skyfall

Till följd av klimatförändringarna kommer fler och kraftigare skyfall att inträffa i framtiden. Under 2018 tog Länsstyrelsen Västerbotten fram skyfallskarteringar med översvämningsskartor för flera tätorter i länet. Kartorna visar var vatten kan komma att samlas och var det riskerar att uppstå problem vid skyfall. För Vilhelmina kommun finns karteringar för tätorten Vilhelmina samt Kittelfjäll. Underlaget har skickats till kommunen men finns även tillgängligt hos Länsstyrelsen Västerbotten och i Länsstyrelsens webbGIS.

I MSB:s karttjänst översvämningssportalen finns översvämningsskartering för Ångermanälven samt Vojmån är framtagen av Vattenregleringsföretagen och Svenska kraftnät. Karteringen är inte klimatanpassad men Vattenregleringsföretagen har för avsikt att ta fram en sådan. Det finns dock inga uppgifter om när ny kartering ska tas fram. Kartunderlaget går att ladda ner som GIS-skikt och det finns även en underlagsrapport.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, tar hänsyn till kraven på översiktsplanens innehåll med avseende på risk för skador till följd av översvämning. Översiktsplanen anses vara aktuell med avseende på kommunens syn på översvämningssrisker. Aktuella underlag, inklusive Länsstyrelsens skyfallskartering, finns tillgängliga i handläggning och beslutsfattande.

Länsstyrelsens skyfallskarteringar bör inarbetas i översiktsplanen vid en framtida revidering alt. vid framtagande av ny översiktsplan.

Ras och skred

En myndighetsgemensam karttjänst för ras, skred och erosion med tillhörande vägledning har tagits fram av SGI tillsammans med bl.a. MSB och SGU. Vägledningen ger bl.a. viktig information om kartmaterialets täckningsområde och noggrannhet. I karttjänsten finns förutom tillgång till MSB:s översiktliga stabilitetskartering för finkorniga jordar (framtagen 1998) även SGU:s karta över stränders jordart och eroderbarhet (framtagen 2016). För delar av kommunen finns även lutningsanalyser som indikerar förutsättningar för skred i finkorniga jordar. Denna typ av analys omfattar dock inte skredrisker i morän som kan förekomma i branta sluttningar. Stora delar av länet saknar i dagsläget mer finskalig jordartskarta, vilket gör att noggrannheten på denna typ av analyser blir relativt grov. Även om skalan för underlagen innebär viss osäkerhet kan de ge en indikation över potentiella riskområden som kan behöva utredas närmare. Förutsättningar för skred i finkornig jordart finns som karttjänst via SGU.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, tar hänsyn till kraven på översiktsplanens innehåll med avseende på risk för skador till följd av ras, skred och erosion. Översiktsplanen anses vara aktuell med avseende på detta.

Farligt gods

Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län antog under 2019 riktlinjer för planering och bebyggelseutveckling intill rekommenderade transportleder för farligt gods på väg och järnväg.

I Vilhelmina kommun är väg 360 och E 45 rekommenderade transportleder för farligt gods.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, redogör för att kommunen avser följa Länsstyrelsens riktlinjer. Gällande lagstiftning och riktlinjer finns tillgängligt i handläggning och beslutsfattande. Översiktsplanen anses vara aktuell med avseende detta.

Nya riktlinjer inarbetas vid framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Buller

1 juli 2017 ändrades riktvärdena i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader. Ändringen innebar en höjning av riktvärdena för buller från spår-, väg- och flygtrafik utomhus vid fasad och uteplats jämfört med tidigare.

I april 2020 publicerade Boverket en reviderad vägledning om industri- och annat verksamhetsbullen vid planläggning och bygglovsprövning av bostadsbyggnader. Vägledningen ansluter till de nya allmänna råd om industri- och annat verksamhetsbullen som utgivits 2020.

Kommunens bedömning:

Kommunen har tagit del av tillgängligt underlag. Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, redogör för att kommunen avser tillämpa gällande riktvärden. Gällande lagstiftning och vägledningar finns tillgängligt i handläggning och beslutsfattande. I dagsläget finns inget behov av ändringar med avseende på ställningstaganden gällande buller i översiktsplanen.

Dricksvatten

Att säkerställa tillgången till dricksvatten är en central planeringsfråga som även bör ses ur ett beredskaps- och klimatanpassningsperspektiv. Ett förändrat klimat med högre temperaturer, längre perioder med torka och fler skyfall kan påverka både kvalitén på och tillgången till dricksvatten. Länsstyrelsen tog fram en ny regional plan för dricksvattenförsörjning 2021 där länets viktigaste dricksvattenresurser för nutida och framtida dricksvattenförsörjning pekas ut. Som stöd för kommunernas planering av sin framtida dricksvattenförsörjning tog Boverket 2020 fram en vägledning för hur vattenförsörjning kan hanteras i översiktsplaneringen.

Kommunens bedömning:

Kommunen har tagit del av tillgängligt material. Den kommuntäckande översiktsplanen hanterar dricksvattentillgång, potentiella risker samt ger vägledning för att undvika negativ påverkan på dricksvattenförsörjningen. Kommunen arbetar långsiktigt med tillstånd för vattenuttag, vattenskyddsområden för kommunala vattentäkter och avser inleda arbetet med en vattentjänstplan. Översiktsplanens aktualitet bedöms inte påverkas av detta.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Det är i dagsläget oklart vilka förändringar av strandskyddslagstiftningen som kan komma att genomföras denna mandatperiod. Länsstyrelsen rekommenderar därför att kommunen vid kommande revideringar eller framtagande av nya översiktsplaner formulerar en mer övergripande strategi för kommunens landsbygdsutveckling där kopplingen mellan önskad bebyggelsestruktur och utpekandet av LIS stärks. Genom att förtydliga kommunens ambitioner för utveckling av befintliga stråk och serviceorter skapas ett bättre underlag för lokalisering av bostäder, näring och service, oberoende av hur strandskyddslagstiftningen kommer att utvecklas.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun anser att gällande kommuntäckande översiktsplan, utifrån ett för kommunens behov och förutsättningar tillräckligt sätt, redogör för var kärnområden för bebyggelseutveckling och servicenoder finns. LIS-områden för möjlig exploatering har utpekats utifrån detta.

Utvecklingen av strandskyddslagstiftningen bör bevakas.

Arbete med ny lokal serviceplan, som bland annat ska kartlägga servicenoder och servicepunkter i kommunen, pågår. Arbetet blir ett viktigt underlag i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan och kan medföra att de kärnområden för bebyggelseutveckling och servicenoder som idag presenteras i översiktsplanen ändras.

Mellankommunala frågor

Behovet av mellankommunal samordning när det gäller mark- och vattenanvändningsfrågor som direkt eller indirekt berör närliggande kommuner ska framgå av översiktsplanen.

Kommunens arbete med översiktsplanen är ett viktigt redskap för att identifiera och uppmärksamma frågor, utmaningar eller utvecklingsområden som kan behöva samordnas med andra kommuner eller med regionen. Det kan exempelvis handla om behov av samarbete i planering av infrastruktur och kollektivtrafik eller frågor som rör påverkan på vattenkvalitet i vattendrag med avrinningsområden i flera kommuner. Det kan också handla om frågor kopplat till landsbygdsutveckling i strandnära lägen, vindkraft, och utveckling av besöksnäring, friluftsliv och bostadsbyggande. Exempel på tillkomna strategier och underlag som berör denna typ av frågor är bland annat;

- Regional utvecklingsstrategi
- Regional klimat- och energistrategi
- Länstransportplan
- Regional trafikförsörjningsplan
- Regional handlingsplan för grön infrastruktur
- Förändringar i lag (2000:1383) kommunernas bostadsförsörjningsansvar
- Nationell elektrifieringsstrategi
- Regional drivmedelsstrategi och handlingsplan
- Regional livsmedelsstrategi
- Nationell vindkraftsstrategi

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun tar hänsyn till regionala och nationella strategier och underlag såväl vid utredning och planering som i handläggning och beslutsfattande. (Se även ämnesspecifika kommentarer i denna planeringsstrategi.)

Den regionala livsmedelsstrategin skulle vara ett användbart underlag bl a i det arbete som avses genomföras gällande att fördjupa kommunens kunskap kring jordbruksmarken och dess betydelse för livsmedelsförsörjning och beredskap i framtiden.

Arbete pågår med en kollektivtrafikstudie som adresserar behoven av mellankommunal/länsöverskridande trafik, möjligheter till högre kostnadseffektivitet, tillgänglighet och samnyttjande av kollektivtrafiken. Studien ska bland annat fungera som underlag i framtida planering.

Kommunen arbetar med omställningsfrågor på olika sätt, men har ännu inte tagit något samlat grepp kring drivmedel. Den regionala drivmedelsstrategin med handlingsplan blir ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet och i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Mot bakgrund av att en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad presenterades 2021 är det kommunens avsikt att invänta ett regionalt drivet arbete för att ta fram en inriktning gällande hur Västerbottens län och dess kommuner ska förhålla sig till strategin och kunna uppfylla målen i denna. Denna skulle kunna vara ett viktigt underlag i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Översiktsplanen bedöms inte behöva revidering utifrån de strategier och underlag som kommunen känner till och tagit del av.

Övriga allmänna intressen

Nedan följer en redovisning av vilka ändringar som har skett vad gäller de allmänna intressen som kommunen enligt 2 kap. PBL ska hantera i översiktsplanen. (Länsstyrelsen ska inte yttra sig över allmänna intressen i granskningskedet utan har endast en rådgivande roll när det gäller kommunens hantering av dessa intressen.)

Social hållbarhet

Enligt 2 kap. 3 § 2 PBL ska planeringen främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö. Den sociala dimensionen lyfts allt oftare fram som en central fråga i den fysiska planeringen och kommunen bör ta hänsyn till nationella mål för jämställdhetspolitiken, funktionshinderpolitiken, folkhälsopolitiken och mänskliga rättigheter i översiktsplaneringen.

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barns bästa beaktas vid alla åtgärder som berör barn och enligt artikel

12 ska barn få uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem. Detta ställer krav på att översiktsplaneringen integrerar ett barnrättsperspektiv där kunskap om vad som är barns bästa fångas upp och där barn och unga får möjlighet att ge uttryck för kunskap och erfarenheter som kan ha betydelse i planeringen. Boverket har under hösten 2022 publicerat en vägledning om Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling, där ett av kapitlen handlar om Barns rättigheter i översiktsplanering - PBL kunskapsbanken.

I Länsstyrelsens webbaserade underlag för översiktsplaneringen finns närmare information om olika sociala perspektiv och aspekter som är viktiga att uppmärksamma och ta hänsyn till i arbetet med översiktsplaneringen. Här finns också sammanställning av relevanta planeringsunderlag och vägledningsmaterial.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen uttrycker både generellt och i specifika delar, inklusive i konsekvensbedömningen, att frågor som rör mark- och vattenanvändning och kommunens utveckling ska ta hänsyn till social hållbarhet och till alla medborgares och besökares behov och förutsättningar. Detta gäller således oavsett ålder, kön/könsidentitet, ursprung, trosuppfattning, funktionsnedsättning och sexuell läggning.

Bestämmelser och mål rörande mänskliga rättigheter, jämställdhet, funktionshinder, folkhälsa, brottsförebyggande och barns rättigheter ska belysas och beaktas i det löpande arbetet inom kommunens olika verksamheter. Mot bakgrund av kommunens ambition i planen om att främja och öka delaktighet i samhällsutvecklingen har strategiska åtgärder vidtagits inom området:

- Folkhälsosamordnare har tillsatts för att arbeta mot de folkhälsopolitiska målen.
- Kommunen har för avsikt att ansluta sig till den regionala strategin Ett jämställt Västerbotten.
- Lokal strategi för förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar är antagen.
- Granskning av barnkonventionens efterlevnad utfördes 2023, ärendemall och checklista för barnets bästa utifrån barnkonventionen som lag har tagits fram och utbildningsinsats för förtroendevalda är genomförd.

Översiktsplanen bedöms inte behöva revidering med avseende på arbete med social hållbarhet, men vid framtida revideringar/framtagande av nya översiktsplaner kan det vara lämpligt att aspekter knutna till social hållbarhet belyses mer specifikt och att formuleringar och ordval i planen i så fall tydliggör detta. Det är även lämpligt att arbeta vidare med översiktsplanens ambition om att stärka alla kommunmedborgares möjlighet till inflytande över såväl strategiskt som operativt skattefinansierat arbete i kommunen. Boverkets och Länsstyrelsens vägledningar blir användbara i detta arbete.

Gestaltad livsmiljö

Kommunerna har genom sitt kommunala planeringsansvar en avgörande och betydande roll i gestaltandet och förvaltandet av landets livsmiljöer.

Boverket har under 2020 publicerat vägledningsmaterial för kommunernas strategiska arbete med arkitektur och den gestaltade livsmiljön.

Kommunens bedömning:

Vägledningen publicerades efter att översiktsplanen antogs, men Vilhelmina kommun arbetar både i planering, handläggning och beslutsfattande för att bevara och utveckla de livsmiljöer som finns inom kommunen och en god bebyggd miljö. Denna avsikt fastställs i den kommuntäckande översiktsplanen, varför dess aktualitet anses vara tillfredsställande.

Bostadsförsörjning

Sedan översiktsplanen med tillägg antogs har lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar preciserats (2013) och främjandet av bostadsbyggande och utveckling av det befintliga beståndet tillkommit som ett allmänt intresse i plan och bygglagen (2014). Ändringen innebär att det av översiktsplanen ska framgå hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder, vilket omfattar utvecklingen av nya bostäder så väl som det befintliga beståndet. Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjningen utgör, tillsammans med den årliga bostadsmarknadsanalysen som Länsstyrelsen tar fram enligt förordningen (SFS 2011:1160), ett viktigt underlag för detta arbete. Länsstyrelsen analys baseras till stor del på de uppgifter kommunerna lämnar i bostadsmarknadsenkäten.

1 oktober 2022 ändrades lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Ändringen innebär att kommunernas riktlinjer ska grundas på en analys av vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden. Analysen ska genomföras med stöd av ett underlag som Boverket förser kommunen med. Underlaget finns tillgängligt på Boverkets hemsida och kan även användas som underlag för översiktsplaneringen.

Vilhelmina kommun saknar antagna riktlinjer för bostadsförsörjningen. I Boverkets webbaserade handbok för framtagande av riktlinjer för bostadsförsörjning ges vägledning till hur kommunen kan arbeta med riktlinjer och planering för bostadsförsörjningen. Länsstyrelsen bistår gärna kommunen med råd och vägledning i arbetet med riktlinjer och planering för bostadsförsörjningen.

Kommunens bedömning:

Den kommunövergripande översiktsplanen innehåller vägledningar som syftar till beredskap för framtida och ändrade förutsättningar när det gäller bostadsförsörjning och målsättningen är, enligt planen, att ta fram en strategi/riktlinjer för bostadsförsörjning i enlighet med lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Arbete med en sådan strategi pågår. Kommunen välkomnar Länsstyrelsens råd och vägledning i ett kommande arbete. Lagändringarna bedöms inte påverka översiktsplanens aktualitet.

Naturmiljö

Grön infrastruktur

Det är positivt att kommunen i översiktsplanen uppmärksammar den gröna infrastrukturen och de värden som den skapar. Länsstyrelsen Västerbotten tog 2020 fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur i samverkan med flera olika aktörer i länet. I arbetet har det ingått att ta fram ett kartunderlag som bland annat visar viktiga värdestrakter och spridningskorridorer för olika naturtyper. Kartunderlag finns tillgängligt i Länsstyrelsens webbGIS. Handlingsplanen och kartunderlaget är viktiga underlag i den fortsatta planeringen samt en hjälp för att prioritera bland åtgärder som syftar till att främja biologisk mångfald.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun har uppmärksammat den Gröna infrastrukturen och de värden den skapar i gällande översiktsplan.

Kommunen upplever det svårt att hitta en bra modell att hantera grön infrastruktur i olika geografiska skalor i översiktsplaneringen. Länsstyrelsens handlingsplan, och gärna vidare vägledning gällande hur aspekterna ska beaktas i en geografiskt stor och glest befolkad kommun som Vilhelmina i relation till andra yrkrävande intressen, välkomnas inför framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Ekosystemtjänster

Det har antagits flera internationella och nationella mål som lyfter vikten av ekosystemtjänster i den byggda miljön och planeringen av denna. Ett centralt mål i strategin för Levande städer är att en majoritet av kommunerna senast 2025 ska ta tillvara och integrera stadsgrönnska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Ett antal vägledningar har tagits fram för att stödja arbetet med att integrera ekosystemtjänster i den fysiska planeringen i enlighet med miljömålen intentioner. Det är positivt att kommunen uppmärksammar olika ekosystemtjänster i översiktsplanen. Som stöd för kommunens fortsatta planarbete kan exempelvis Boverkets vägledning Ekosystemtjänster i den byggda miljön användas. Exempelvis finns förslag på en ekosystemtjänstmatris att använda i planeringen.

Kommunens bedömning:

Vilhelmina kommun har uppmärksammat ekosystemtjänster i gällande översiktsplan. Tillgängliga strategier och vägledningar upplevs dock alltför urbana och därmed inte helt relevanta för Vilhelmina kommuns planering. Eventuellt vidare strategiskt arbete med ekosystemtjänster får ske i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Nya skyddade områden

Flera skyddade områden har tillkommit sedan översiktsplanen med tillägg antogs. En uppdaterad översikt fås via Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur. Ytterligare information och länkar till kartmaterial finns i Länsstyrelsens webbaserade underlag för översiktsplaneringen.

Kommunens bedömning:

Översiktsplanens ställningstaganden och därmed dess aktualitet påverkas inte av de tillkomna skyddsområdena. Nyttillkomna områden får hanteras vid kommande revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Friluftsliv

Det är positivt att kommunen uppmärksammar natur- kultur och friluftsliv som viktiga delar av den gröna infrastrukturen i kommunen.

Länsstyrelsen tog under 2018 fram en regional analys över potentiellt värdefulla friluftsområden baserat på olika parametrar av värde för friluftslivet som kan användas i den fortsatta planeringen. Karteringen finns tillgänglig på Länsstyrelsens webbGIS (lager Planeringsunderlag - Övriga underlag - Naturvård - LstAC Analys av friluftsliv). Boverket och Naturvårdsverket publicerade 2022 en gemensam vägledning för Kommunal grönplanering (Boverket.se) och Kartläggning av naturområden för friluftsliv (naturvardsverket.se) om hur kommunerna kan ta fram en grönplan som underlag för översiktsplanen eller som tematiskt tillägg.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen identifierar behovet av en samlad beskrivning av områden som är viktiga för friluftslivet och deras värden. Mot bakgrund av kommunens avsikt att främja människors hälsa samt att utveckla besöksnäringen inom kommunen behövs en samlad beskrivning som kan ge ett bättre underlag för bl a avvägningar i politiska beslut om markanvändning och för marknadsföring/informationsspridning. I ett sådant arbete kan Länsstyrelsens analys bli ett användbart underlag.

Arbete med grönplanering såsom det beskrivs i den nationella vägledningen bedöms idag delvis vara irrelevant på grund av urbant fokus och vidare alltför resurskrävande för Vilhelmina kommun. Kommunen bedömer att de nya underlagen inte påverkar översiktsplanens aktualitet och avser inrymma syftet med grönplanering i framtida översiktsplanearbete.

Kulturmiljö

Boverket har de senaste åren utvecklat nytt vägledningsmaterial för hantering av kulturmiljö i den fysiska planeringen. Bland annat vägledning om kulturmiljö i ÖP (2022), framtagande

av kulturmiljöunderlag (2021), goda exempel på kommunala kulturmiljöprogram (2021) samt webbutbildningen PBL och kulturvärden (2019).

Länsstyrelsen Västerbotten kan bidra med rådgivning och under vissa förutsättningar även medfinansiering om kommunen önskar att ta fram nytt eller se över befintligt kulturmiljöunderlag.

Kommunens bedömning:

Den kommunövergripande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, bedöms aktuell med avseende på kulturmiljö då den belyser kulturmiljöer som kommunen vill värna och kulturmiljöns generella roll i kommunen och för dess utveckling ur flera olika perspektiv.

Enligt planen avser kommunen utreda behov av ett lokalt kulturmiljövårdsprogram. Kommunen välkomnar Länsstyrelsens stöd i eventuellt kommande arbete.

Jord- och skogsbruk

Nya kunskaper om och erfarenheter av klimatförändringarnas effekter såväl som sårbarheten kopplat till vårt beroende av omvärlden gör att Sveriges långsiktiga livsmedelsförsörjning behöver ses i ett större och mer långsiktigt perspektiv.

Regeringen beslutade 2017 om en livsmedelsstrategi för Sverige (prop. 2016/17:104) där målet är att, "öka livsmedelsproduktionen i Sverige, stödja svensk och miljöinriktad matkonsumtion och skapa sysselsättning på svensk landsbygd".

Enligt Jordbruksverket minskar varje år den brukningsbara arealen jordbruksmark både globalt och lokalt. Det innebär att bevarande och fortsatt brukande av jordbruksmark är av stor betydelse för den fortsatta livsmedels- och energiförsörjningen i landet. Sveriges jordbruksmark är idag för liten för att kunna försörja vår befolkning. Länets regionala livsmedelsstrategi Mer mat från Västerbotten - Regional livsmedelsstrategi 2021–2030 fokuserar på de utmaningar och möjligheter som finns i Västerbotten.

Av 3 kap. 4 § miljöbalken framgår att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse och att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Jordbruksmarken ska i första hand användas för jordbruksändamål. Om kommunen ändå ser ett behov av att ianspråkta jordbruksmark så krävs det att kommunen har utrett och redovisat varför inte annan mark är bättre lämpad att ianspråkta utifrån ett långsiktigt hushållningsperspektiv. Aktuell rättspraxis visar att kommunen behöver redovisa alternativa lokaliseringar och motivera varför jordbruksmark behöver ianspråkta redan i översiktsplaneskedet.

Kommunen bör i kommande planeringsstrategi analysera behovet av denna typ av utredningar och se över behovet av att stärka de planmässiga förutsättningarna för att bibehålla och vidareutveckla särskilt värdefulla jordbruksarealer.

Som stöd i kommunernas arbete med jordbruksmarken i den fysiska planeringen tog Länsstyrelsen Västerbotten under 2021 fram en vägledning för hur miljöbalkens bestämmelser om jordbruksmark kan tillämpas i översikts- och detaljplanering.

2018 fattade regeringen beslut om Sveriges första nationella skogsprogram. Skogsprogrammets övergripande vision är att "Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi" och kan användas som underlag i kommunens översiktsplanering.

Kommunens bedömning:

Den kommunövergripande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, anger tydligt ambitionen att värna rationellt brukbar jordbruksmark (jordbruksmark som brukas eller skulle kunna brukas med modern teknik). Detaljplanering följer miljöbalkens bestämmelser. Kommunen har för avsikt att utgå från utpekade bebyggelsekärnor och servicenoder i den vidare samhällsbyggnaden. Detta innebär att frågan om ianspråktagande av mark som har varit eller kan bli intressant inom jordbruket kan bli aktuell. Kommunen behöver dock även värna möjligheter att öka sin självförsörjningsgrad samt stärka sin beredskap för att till exempel hantera krig, kris och effekter av klimatförändringar.

Översiktsplanen uttrycker kommunens behov av att fördjupa sin kunskap kring jordbruksmarken och dess betydelse i framtiden. På grund av resursknapphet har kunskapshöjande arbete ännu inte inletts. Kommunen välkomnar Länsstyrelsens vägledning som stöd för detta och för framtida planering. Översiktsplanen bedöms i dagsläget vara aktuell med avseende på vägledning kring jordbruksmarkens värden och nyttjande.

Översiktsplanen bedöms även vara aktuell när det gäller skogen samt skogens och skogsbrukets värden för kommunen och en hållbar utveckling ur olika perspektiv. Kommunen har sedan översiktsplanen antogs, enligt uttryckt ambition, även tagit fram en skog- och markpolicy som tydliggör kommunens syn på och strategi för det egna naturmarksinnehavet.

Klimat och energi

Enligt 2 kap. 3§ PBL ska all planläggning ske med hänsyn till miljö- och klimataspekter.

2017 beslutade riksdagen om ett klimatpolitiskt ramverk som bland annat omfattar fyra etappmål i miljömålssystemet. Bland annat att utsläppen från inrikes transporter ska minska med 70 % senast år 2030 jämfört med 2010.

Sveriges riksdag har sedan 2018 antagit nya mål för klimat- och energipolitiken, Prop. 2017/18:228 Energipolitikens inriktning. Målsättningen är att Sverige ska ha 100 procent förnybar energiproduktion år 2040. Ett klimatpolitiskt råd har tillsatts som granskar regeringens klimatpolitik. I Klimatpolitiska rådets rapporter återfinns råd som även kan vara användbara på lokal och regional nivå.

Länsstyrelsen fastställde 2020 en klimat- och energistrategi som syftar till att inspirera länets aktörer att agera för att minska klimatpåverkan. Strategin innehåller flera åtgärder som är relevanta för översiktsplaneringen. Utsläpp från transporter utgör en av länets största

utmaningar. År 2021 antogs en regional plan för infrastrukturen för elfordon och förnybara drivmedel i Västerbottens län. I dagsläget pågår även arbete med ett kunskapsunderlag för laddinfrastruktur och även ett med särskilt fokus på tunga transporter. Underlaget beräknas vara klart hösten 2022.

Boverket har publicerat vägledningen Översiktsplanering för begränsad klimatpåverkan (2020) som ett stöd för den kommunala översiktsplaneringen. Länsstyrelserna gav också ut en checklista för begränsad klimatpåverkan genom fysisk planering år 2022.

Kommunens bedömning:

Ett av huvudsyftena med Vilhelmina kommuns senaste översiktsplanearbete var att bygga upp en planering med utgångspunkt i och fokus på ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Klimatförändringarna och samhällets anpassningar presenteras som centrala för en sådan hållbar utveckling. Utifrån Länsstyrelsens checklista bedöms översiktsplanen generellt vara aktuell med avseende på ställningstaganden för begränsad klimatpåverkan.

Översiktsplanen presenterar, i olika avsnitt och på olika sätt, kommunens avsikt att arbeta för minskat transportbehov och energieffektiva transporter. Kommunen har en kollektivtrafikplan från 2020 med inriktning mot samtransporter och arbete pågår med en kollektivtrafikstudie som adresserar möjligheter till högre kostnadseffektivitet, tillgänglighet och samnyttjande av kollektivtrafiken. Studien ska bland annat fungera som underlag i framtida planering. Kommunen har även en strategi för laddinfrastruktur från 2017 (underlag till översiktsplanen) som presenterar inriktningar, mål och förslag för ökad andel fossiloberoende transporter.

Vid en framtida revidering/framtagande av ny översiktsplanen bör synkningen av näringslivsstrategi, serviceplan och översiktsplan bevakas och frågor kring strategiska ställningstaganden som bidrar till att näringslivet kan utvecklas hållbart lyftas. Den regionala drivmedelsstrategin med handlingsplan blir ett bra stöd i det fortsatta planeringsarbetet.

Teknikutveckling, forskningsrön och förändring i mål, riktlinjer och bestämmelser medför att klimatrelaterade frågor ständigt behöver utvärderas i ett översiktsplanersnektiv.

Energiproduktion

Sedan tillägget till översiktsplanen för vindkraft antogs har anspråken på områden av riksintresse ändrats (se kap. 2.3.1 om riksintressen), samtidigt som teknikutvecklingen har gjort att förutsättningarna förändrats. När tillägget togs fram planerades för vindkraftverk upp till 150 meters höjd. Idag planeras för vindkraftverk som är minst 300 meter höga. Skillnaden ger stora förändringar i miljöeffekter, både vad gäller synlighet och därmed påverkan på landskapsbild, men också markanspråkens storlek och hur vindkraftutbyggnad påverkar naturmiljön. Förutom att så väl kunskapsläget som rättspraxis på området har förändrats sedan planen antogs, har det senare årets processer med miljöprövningstillstånd visat en ändrad inställning till vindkraftsetableringar från Försvarmaktens sida. Det gäller även områden som tidigare har accepterats genom kommunernas tematiska tillägg till översiktsplanerna.

Fram till 2045 behövs ny elproduktion motsvarande över 200 TWh, mer än en dubbling av dagens användning, framför allt till följd av industrins gröna omställning, kraftkrävande etableringar som serverhallar etc. samt elektrifiering av transportsektorn. Naturvårdsverket och Energimyndigheten har under 2021 tagit fram en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad. Strategin är en del i arbetet med att nå målet om 100% förnybar energiproduktion år 2040. I strategin görs ett antagande om ett totalt nationellt utbyggnadsbehov av vindkraft till 2040-talet på 100 TWh, varav 80 TWh på land. Utifrån antagandet har en preliminär regional fördelning av det nationella utbyggnadsbehovet tagits fram. Det har också tagits fram ett nationellt kartunderlag med tematiska planeringsstöd som även kan utgöra stöd för kommunernas vindkraftsplanering.

Som en del av strategins genomförande föreslogs att länsstyrelserna ska genomföra regionala analyser där det nationella planeringsunderlaget kvalitetssäkras och vidareutvecklas utifrån regionala förhållanden. Tanken var att det regionala planeringsunderlaget sedan skulle utgöra stöd för kommunernas översiktsplanering. Ett pilotprojekt pågår under 2022 i Värmland och Dalarnas län. Det är i skrivande stund oklart om och när eventuella regionala analyser kommer att genomföras. En särskild utredare har fått i uppdrag att lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023. Länsstyrelsen bedömer att det stora behovet som finns av grön energi innebär att kommunerna behöver se över och uppdatera sina förhållningssätt till grön energiplanering på översiktsplanenivå. Kommunen bör av denna anledning ta ställning till behovet av att revidera tillägget till översiktsplanen, samt överväga behovet av att stärka förutsättningarna för annan typ av hållbar energiproduktion inom kommunen.

Kommunens bedömning:

Kommunen har behandlat frågan om vindkraftsplanen i en särskild politisk remiss och har beslutat stå fast vid det resonemang som förs och de ställningstaganden som tas i översiktsplanen avseende vindkraftsetablering i kommunen. Den kommuntäckande översiktsplanen anger att riksintresse för totalförsvarets militära del alltid väger tyngre än övriga riksintressen och andra allmänna intressen. Område V på Stöttingfjället utgår därför per automatik på grund av totalförsvarets intressen som det står i strid med. Vid en framtida revidering av översiktsplanen plockas området bort.

Mot bakgrund av att en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad presenterades 2021 är det önskvärt att Länsstyrelsen leder ett arbete för att ta fram en regional inriktning gällande hur Västerbottens län och dess kommuner ska förhålla sig till strategin och kunna uppfylla målen i denna. Ett sådant arbete skulle kunna vara ett viktigt underlag i framtida revidering/framtagande av ny översiktsplan.

Enligt beslut i Kommunstyrelsen 20231024 (Ks § 237 Dnr 22/Ks176) ska Vilhelmina kommun undersöka möjligheten att upprätta en energiplan i syfte att stärka förutsättningarna för annan typ av hållbar energiproduktion inom kommunen.

Infrastruktur

Elnät och energidistribution

Elnätets kapacitet kommer spela en alltmer avgörande roll för den gröna omställningen båda när det gäller hushållens ekonomi, möjligheten för utveckling av kraftkrävande industri och laddinfrastruktur. Lokalisering och kapacitet i befintligt elnät och framtida utvecklingsbehov är frågor som behöver analyseras närmare i kommunens fortsatta översiktsplanearbete. Svenska kraftnät arbetar även för att stärka det svenska transmissionsnätet med nya ledningar och stationer.

För närvarande pågår flera utbyggnads- och reinvesteringsprojekt i det svenska stamnätet och takten förväntas fortsätta öka under de närmaste åren. Information och kartmaterial om Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet för el finns att tillgå i Systemutvecklingsplan 2022-2031. En överblick över de största transmissionsnätsprojekten finns på Svenska Kraftnäts webbplats. Transmissionsnätet för el finns att hämta via Geodataportalen.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen redogör för de behov och brister som kommunen ser när det gäller elnätets kapacitet. Översiktligt presenteras även sådant som kommunen erfar när det gäller kraftbolagens ambitioner. Kommunen ser ingen möjlighet att närmare presentera hur elnätet behöver utvecklas utan förutsätter att nätägare och andra aktörer kommunicerar sina planer och behov av lokalisering vid löpande dialoger och när kommunen samråder om nya översikts- och detaljplaner.

Digital infrastruktur

En väl fungerande och utbyggd digital infrastruktur utgör i dag en mycket viktig förutsättning för invånarnas livskvalitet och kommunernas utvecklingspotential när det gäller exempelvis utbildning, kompetensförsörjning och näringslivsutveckling, vård och omsorg och annan service. Av denna anledning är det angeläget att IT-infrastrukturens fysiska behov hanteras som en del av samhällplaneringsprocessen för att säkerställa att de tjänster som är beroende av infrastrukturen.

Det nationella målet för digitaliseringspolitiken antogs 2016 och innebär att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. I ett av delmålen framgår att alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband. Digital agenda för Västerbotten togs fram av Region Västerbotten 2014 och 2016 beslutade riksdagen om en ny bredbandsstrategi.

Kommunens bedömning:

Översiktsplanens vägledningar harmonierar väl med det nationella målet, varför planens bedöms vara aktuell med avseende på digital infrastruktur. Utifrån världsläget, ny säkerhetslagstiftning och krav från kunder/företag ser kommunen att arbetet med att utveckla robustheten och redundansen i näten blir allt viktigare. Allianser och samarbetskluster inom infrastrukturarbetet blir allt viktigare, varför samordningen behöver fortsätta.

Trafik

Region Västerbotten fastställde 2018 en ny Länstransportplan för perioden 2018-2029. Länstransportplanen för 2022-2033 har varit på remiss men ännu inte fastställt. I översiktsplaneringen bör prioriterade infrastrukturåtgärder och genomförda åtgärdsvalsstudier beaktas.

Region Västerbotten har antagit ett regionalt trafikförsörjningsprogram för 2020-2025. Programmet innehåller uppdaterade mål och strategier för kollektivtrafiken i länet som kan vara relevanta för översiktsplaneringen.

Se kapitlet om riksintressen gällande nya utpekanden av riksintresse för kommunikationer, samt kapitlet om energi gällande laddinfrastruktur.

Kommunens bedömning:

Översiktsplanen anger ett behov av att utreda om en lokal trafikstrategi behövs. Bedömningen är idag att behovet att hantera trafikstrategiska frågor i kommunen inte är av den omfattningen att en särskild strategi krävs. Det är snarare mer lämpligt att integrera den trafikstrategiska planeringen i översiktsplanarbetet såsom hittills gjorts och att utveckla detta i framtida revideringar/framtagande av ny översiktsplan.

Bland annat genom översiktsplanens vision och målsättningar om en flerkärnig struktur med bebyggelsekärnor och servicenoder samt vägledningar gällande infrastruktur, ges uttryck för grunddragen för hur trafiken med person- och godstransporter behöver fungera i kommunen. Arbetet pågår med en kollektivtrafikstudie som adresserar möjligheter till högre kostnadseffektivitet, tillgänglighet och samnyttjande av kollektivtrafiken. Studien ska bland annat fungera som underlag i framtida planering. Ställningstagande kring befintligt riksintresse för kommunikation presenteras i översiktsplanen. En strategi för laddinfrastruktur, vilken utgör ett underlag till översiktsplanen, antogs 2017.

Utifrån detta arbetar kommunen aktivt tillsammans med bland annat Trafikverket och Länstrafiken för att beskriva brister och behov, genomföra utredningar och prioritera åtgärder till Länstransportplanen och utveckla kollektivtrafiken och dess anläggningar i linje med trafikförsörjningsprogrammet.

Totalförsvaret

Sverige har återupptagit planeringen för det civila försvaret som en del i Totalförsvaret. Uppbyggnaden är i sin början varför det under de närmaste åren kommer att formuleras strategier och planer, som kan komma att utgöra viktiga underlag för samhällsplaneringen. Samhällets beredskap bör framgå av översiktsplanen i den mån den fysiska planeringen berörs. MSB publicerade 2021 en vägledning för totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Kommunen kan planera för att stärka totalförsvaret både genom åtgärder som förhindrar att befolkningen drabbas av konsekvenser av ett väpnat angrepp

och åtgärder för att begränsa de skador som kan uppstå. Det handlar bl.a. om lokalisering av känslig bebyggelse i relation till tänkbara mål.

Kommunens bedömning:

Den kommuntäckande översiktsplanen, som uttryckligen gäller där andra delar av översiktsplanen brister eller står i konflikt, hanterar såväl generellt som specifikt ställningstaganden med syfte till att stärka totalförsvaret. Vid framtagande av nya planer och program genomförs miljöbedömning enligt 6 kap. Miljöbalk (1998:808), vilken inbegriper bedömning av planens konsekvenser för totalförsvarets intressen.

Kommunen arbetar med risk- och sårbarhetsanalys (RSA) samt plan för extraordinära händelser i enlighet med lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. I dessa analyseras vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa och hur dessa händelser påverkar den egna verksamheten.

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på beredskap gällande samhällsrisker och hänsyn till totalförsvarets intressen.